

РЕШЕНИЕ

д. Ялкын

КАРАР

16.03.2026

№ 14

«Татарстан Республикасы Алексеевск муниципаль районының «Ялкын авыл жирлеге» муниципаль берәмлеге территориясен төзекләндерү Кагыйдәләрен раслау турында» 2023 елның 10 августындагы 43 номерлы Совет карарына үзгәрешләр кертү проекты хакында

Татарстан Республикасы Алексеевск муниципаль районының «Ялкын авыл жирлеге» муниципаль берәмлеге территориясен төзекләндерү Кагыйдәләрен законнарга һәм «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрдәге 131-ФЗ номерлы Федераль законга, Татарстан Республикасы Алексеевск муниципаль районының «Ялкын авыл жирлеге» муниципаль берәмлеге Уставына туры китерү максатында,

Ялкын авыл жирлеге Советы карар кабул итте:

1. Татарстан Республикасы Алексеевск муниципаль районының Ялкын авыл жирлеге Советының 10.08.2023 ел №43 карары белән расланган Татарстан Республикасы Алексеевск муниципаль районының «Ялкын авыл жирлеге» муниципаль берәмлеге территориясен төзекләндерү Кагыйдәләренә үзгәрешләр кертүгә (1 нче кушымта).

2. Татарстан Республикасы Алексеевск муниципаль районының «Ялкын авыл жирлеге» муниципаль берәмлеге территориясен төзекләндерү Кагыйдәләренә үзгәрешләр кертү проекты буенча гражданнар тәкъдимнәрен исәпкә алу тәртибен һәм аның буенча фикер алышуда гражданнарның катнашуын расларга (2 нче кушымта).

3. Татарстан Республикасы Алексеевск муниципаль районының «Ялкын авыл жирлеге» муниципаль берәмлеге территориясен төзекләндерү Кагыйдәләренә үзгәрешләр кертү проекты буенча гавами тыңлаулар үткәру тәртибен һәм аның буенча фикер алышуда гражданнарның катнашуын расларга (3 нче кушымта).

4. Әлеге карарны Интернет мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендәге Алексеевск муниципаль районының рәсми сайтында бастырып чыгарырга (<https://alekseevskiy.tatarstan.ru/>), Татарстан Республикасының рәсми хокукый мәгълүмат порталында, һәм гражданнар күпләп жыела торган урыннардагы түбәндәге адреслар буенча урнашкан мәгълүмат стендларында халыкка житкерергә: Башкарма комитетның административ бинасы (Ялкын авылы, Зеленая ур., 35 йорт), мәгълүмат стенды (Зеленая ур., 35 йорт).

5. Татарстан Республикасы Алексеевск муниципаль районының «Ялкын авыл жирлеге» муниципаль берәмлеге территориясен төзекләндерү кагыйдәләренә үзгәрешләр проектына кергән тәкъдимнәренә исәпкә алу, гомумиләштерү һәм карау буенча түбәндәге составта эшче төркем төзәргә:

- 1) Илюшина Л.Н. - 5 нче Ялкын сайлау округы депутаты.
- 2) Шигапова Л.Р. - 6 нчы Ялкын сайлау округы депутаты.
- 3) Николаева В.А. - 3 нче Ялкын сайлау округы депутаты.

6. Татарстан Республикасы Алексеевск муниципаль районының «Ялкын авыл жирлеге» муниципаль берәмлеге Советы депутатларының Татарстан Республикасы Алексеевск муниципаль районының «Ялкын авыл жирлеге» муниципаль берәмлеге территориясен төзекләндерү Кагыйдәләренә үзгәрешләр кертү проектына тәкъдимнәре төзәтмәләр рәвешендә эшче төркемгә 2026 елның 5 апреленә кадәр кертелә дип билгеләргә.

7. Татарстан Республикасы Алексеевск муниципаль районының «Ялкын авыл жирлеге» муниципаль берәмлеге территориясен төзекләндерү Кагыйдәләренә үзгәрешләр кертү проектына гражданнарның тәкъдимнәре, Ф.И.А., туган елы, авторның адресы күрсәтелеп язма рәвештә түбәндәге: Татарстан Республикасы, Алексеевск районы, Ялкын авылы, Зеленая урамы, 35 йорт адресына жиберелә дип билгеләргә.

8. Татарстан Республикасы Алексеевск муниципаль районының «Ялкын авыл жирлеге» муниципаль берәмлеге территориясен төзекләндерү Кагыйдәләренә үзгәрешләр проекты буенча 06.04.2026 елда 10.00 сәгатьтә түбәндәге адрес буенча гавами тыңлаулар билгеләргә: Татарстан Республикасы Алексеевск районы, Ялкын авылы, Зеленая урамы, 29 йорт.

9. Эшче төркемгә Ялкын авыл жирлеге Советы депутатларының төзәтмәләрен һәм Татарстан Республикасы Алексеевск муниципаль районының «Ялкын авыл жирлеге» муниципаль берәмлеге территориясен төзекләндерү Кагыйдәләренә үзгәрешләр кертү проектына гражданнарның тәкъдимнәрен өйрәнәп һәм гомумиләштереп, аны 07.04.2026 елга кадәр Ялкын авыл жирлеге Советына карауга кертәргә.

4. Әлеге карарның үтәлешен контрольдә тотуны үземдә калдырам.

**Ялкын авыл жирлеге башлыгы,
Совет рәисе**

И.В.Гущина

**Татарстан Республикасы Алексеевск муниципаль районының «Ялкын авыл
жирлеге» муниципаль берәмлеге территориясен төзекләндерү Кагыйдәләре
статьяларының яңа редакциясе**

Бүлек 2. Төп төшенчәләр

Статья 7

1. Элеге кагыйдәләрне гамәлгә ашыру максатларында түбәндәге төшенчәләр кулланыла:

жирле әһәмияттәге автомобиль юлы - транспорт чаралары хәрәкәте өчен билгеләнгән һәм автомобиль юлының бүленгән полосасы чикләрендәге жир кишәрлекләрен һәм аларда яисә алар астында урнашкан конструктив элементларны (юл полотносы, юл өслеге һәм шуңа охшаш элементларны) һәм аның технологик өлеше булган юл корылмаларын, саклагыч юл корылмаларын, ясалма юл корылмаларын үз эченә алган транспорт инфраструктурасы объекты, житештерү объектлары, автомобиль юлларын төзекләндерү элементлары;

арборицидлар-агач-куаклар һәм чүп үләннәренә каршы кулланыла торган химик матдәләр;

хужасыз транспорт чарасы-милекчәсе булмаган яисә милекчәсе билгеле булмаган йә, әгәр законнарда башкасы каралмаган булса, милекчәсе милек хокукыннан баш тарткан транспорт чарасы;

территорияне төзекләндерү - муниципаль берәмлек территориясен төзекләндерү кагыйдәләрендә билгеләнгән гражданның яшәү шартларының уңайлылыгын тәмин итүгә һәм арттыруга юнәлдерелгән чаралар комплексын гамәлгә ашыру, санитария хәлен яхшыртуга ярдәм итү һәм ярдәм итү буенча эшчәнлек «Ялкын авыл жирлеге» муниципаль берәмлегенең территориаль торак пунктларны һәм мондый территорияләрдә урнашкан объектларны, шул исәптән гомуми файдаланудагы территорияләрне, жир кишәрлекләрен, биналарны, корылмаларны, пробоиннарны тоту буенча административ-территориаль бүленеше янәшәдәге территорияләр;

ташландык транспорт чарасы - милекчә тарафыннан алты ай һәм аннан да күбрәк вакытка башка затларның аңа иреккә керүен булдырмаслык хәлдә калдырылган (ишекләр, кузовның пыяла элементлары, кузовның башка элементлары булмау, бикләнгән ишекләр, ишекләргә бикләп булмау һ. б. аркасында), шулай ук тиешенчә файдалана алмау билгеләренә ия булган (буш тәгәрмәчләр, тәгәрмәчләргә булмау, башка конструктив детальләр булмау) транспорт чарасы яки башкалар), һәм шул ук вакытта гомуми файдаланудагы урыннарда (йорт яны территорияләрендә) булган, транспорт чараларын саклау өчен билгеләнмәгән, жәяүлеләр йөрүенә, узуына комачаулый торган, территорияне жыештыру, махсус транспортның һәм чүп жыю машиналарының подъездларга һәм чүп контейнерларына бару һәм (яисә) элеге кагыйдәләр таләпләрен бозып урнаштырылган;

бункер-эре габаритлы калдыкларны жыю өчен билгеләнгән чүп жыю

урыны;

вертикаль яшеллэндерү-биналарның һәм корылмаларның фасад өслекләреннән, балконнарны, лоджияларне, галереяларны, терәк диварларны һ. б. кертәп, аларда стационар һәм мобиль үсемлекләр урнаштыру өчен файдалану;

квартал эчендәге (жирле) машина юлы-магистраль урамнардан торақ йортлар төркемнәренә һәм кварталның башка урыннарына транспорт һәм жәяүлеләр хәрәкәте өчен билгеләнгән автомобиль юлы;

су саклау зонасы - диңгезләрнең, елгаларның, инешләрнең, каналларның, күлләрнең, сусаклагычларның яр сызыгына (су объекты чикләренә) тоташкан һәм күрсәтелгән су объектларын пычратуны, чүпләүне, ләм салуны һәм аларның суларын саегуны булдырмау, шулай ук су биологик ресурсларының һәм башка объектларның яшәү тирәлеген саклап калу максатларында хужалык һәм башка эшчәнлекне гамәлгә ашыруның махсус режимы билгеләнә торган территория хайваннар һәм үсемлекләр дөнъясы.

Елгаларның яисә инешләрнең су саклау зонасының киңлегә аларның чыганаclarыннан елгалар яисә инешләр өчен озынлыгы белән билгеләнә:

1) ун километрга кадәр-илле метр күләмендә;

2) уннан илле километрга кадәр-йөз метр күләмендә;

3) илле километрдан һәм аннан да артыграк - ике йөз метр күләмендә;

4) елга, инешнең башланган урыныннан тамагына кадәр озынлыгы ун километрдан да кимрәк булган су саклау зонасы яр бие яклау полосасына туры килә. Елга, инеш чыганаclarы өчен су саклау зонасының радиусы илле метр күләмендә билгеләнә;

5) күлнең, сусаклагычның су саклау зонасының киңлегә, сазлык эчендә урнашкан күлдән яисә акваториясә 0,5 квадрат километрдан кимрәк булган күлдән, сусаклагычтан тыш, илле метр күләмендә билгеләнә».

төзеклэндерүне торгызу-юлның, тротуарның бөтен киңлегенә ясалма өслекне сыйфатлы итеп торгызу, бордюр ташын кире урнаштыру, туфракның уңдырышлы катламын торгызу, жирне тырмалап газоннарны ремонтлау, газон үләннәре чөчү һәм зарарланган яшел үсентеләр урынына утырту, реклама конструкцияләрен һәм төзеклэндерүнең башка элементларын торгызу;

газон-махсус сайлап алынган үлән орлыкларын чөчү нәтижәсендә барлыкка килә торган үлән капламы, ул утыртулар, парк корылмалары өчен фон һәм ландшафт композициясенә мөстәкыйль элементы булып тора;

гербицидлар-үсемлекләренә юк итү өчен кулланыла торган химик матдәләр;

авыл территориясә -«Ялкын авыл жирлегә» муниципаль берәмлегә чикләрендәге территория;

кунаclarга машина кую урыны-торақ зоналарга килүчеләрнең жиңел автомобильләрен кую өчен билгеләнгән ачык мәйданчык;

ишегалды корылмалары-жир кишәрлегендә урнашкан вакытлыча ярдәмчә корылмалар (баз, күгәрчен оялары, сарайлар һ. б.);

ишегалды территориясә-күпфатирлы бер яки берничә йорт янәшәсендә урнашкан һәм анда яшәүче затларның яисә жәмәгать биналарының гомуми файдалануында булган һәм аларның эшләвен тәэмин итә торган формалаштырылган территория. Күпфатирлы йортларның ишегалды территориясендә балалар мәйданчыклары, ял итү, кер киптерү, автомобильләр кую урыннары, яшеллекләр һәм жәмәгать файдалануындагы башка объектлар

урнаштырыла;

балалар майданчыгы-өслегендө балалар уеннары өчен билгелэнгән объектлар (таулар, карусельләр, таган, комлыклар һәм (яисә) башка шундый объектлар) урнашкан жир кишәрлеге;

йорт хайваннары - хужасы-физик зат карамагында булган, аның вакытлыча яисә даими күзәтүе астында булган һәм тоту урыны зоопарк, зообакча, цирк, зоотеатр, дельфинарий, океанариумнар булмаган хайваннар (тоту тыелган хайваннар исемлегенә кертелгән хайваннардан тыш);

йорт хужалыгы-ишегалды корылмалары булган индивидуаль торак йорт һәм әлеге йорт урнашкан жир кишәрлеге;

йорт билгеләре - аншлаг (урам, майдан, проспект исеме күрсәткече), номер билгесе (йорт һәм корпус номеры күрсәткече), подъезд һәм фатир номеры күрсәткече, инвалидлар өчен объекттан файдалану мөмкинлегенәң халыкара символы, флаг тоткычлар, истәлек такталары, полигонометрик билге, янғын гидранты күрсәткече, грунт геодезия билгеләре күрсәткече, магистраль камералары һәм коелар күрсәткечләре суүткәргеч челтәре, канализация күрсәткече, жир асты газүткәргече корылмалары күрсәткече;

сыек көнкүреш калдыклары-халыкның тереклек эшчәнлеге нәтижәсендө барлыкка килә торган һәм су агызуның үзәкләштерелгән системасына тоташтырылмаган (технологик яктан тоташтырылмаган) корылмаларга һәм жайланмаларга ташлана торган, агып төшүче суларны кабул итү һәм туплау өчен билгелэнгән хужалык-көнкүреш агып төшүче сулары;

бина-бердәм күләмле төзелеш системасын тәшкил итүче (төзелешкә бер рөхсәт нигезендө төзелгән) капитал төзелеш объекты, ул автоном рәвештә яшәргә, реконструкцияләнергә һәм эксплуатацияләнергә мөмкин;

яшел утыртмалар-билгеле бер территориядәге агач-куак һәм үлән үсемлекләре жыелмасы;

жир кишәрлеге-чикләре федераль законнар нигезендө билгелэнгән жир өслегенәң өлеше;

жир эшләре - жир казуга, туфрак салуга, территориянең камилләштерелгән яисә туфрак белән капланышын бозуга йә юлларны һәм тротуарларны камилләштерелгән каплауны урнаштыруга (салуга) бәйле эшләр;

эшләр алып бару зонасы-төзелеш, инженерлык коммуникацияләре салу, капитал һәм башка ремонт эшләре рөхсәт ителгән киртэлэнгән территория. Төрле эшләрне башкару (авария хәлендәгеләреннән тыш), жиһазларны, материалларны, калдыкларны, техник инвентарьны тиешле киртәләрдән читкә жыю тыела;

инженерлык коммуникацияләре-инженер-техник тәэмин итү челтәрләре: суүткәргеч, канализация, жылыту, торбаүткәргечләр, электр тапшыру, элемент линияләре һәм Ялкын авыл жирлеге территориясендө булган йә салына торган башка инженерлык корылмалары;

контейнер - эре габаритлы калдыклардан тыш каты коммуналь калдыкларны жыю өчен билгелэнгән чүп жыю урыны;

контейнер майданчыгы-Россия Федерациясенәң әйләнә-тирә мохитне саклау өлкәсендәге законнары һәм Россия Федерациясенәң халыкның санитар-эпидемиологик иминлеген тәэмин итү өлкәсендәге законнары таләпләре нигезендө төзелгән һәм контейнерлар һәм бункерлар урнаштыру өчен

билгелэнгән каты коммуналь калдыклар туплау урыны (мәйданчыгы);

компенсацион яшеллэндерү-юкка чыгарылган яки зарарланган агачлар урынына яшел үсентеләр утырту;

түбэләрне яшеллэндерү-биналарның һәм корылмаларның түбэләрәннән архитектура-ландшафт объектлары (газоннар, чәчәк бакчалары, бакчалар, агачлар һәм куаклар белән мәйданчыклар һ. б.) төзү өчен файдалану;

яңгыр канализациясе (яңгыр су агызгычы) - үзара технологик бәйлэнгән инженерлык корылмалары комплексы (улаклар, яңгыр кабул итү жайланмалары, лотоклар һәм торбалар), ул яңгыр суларын, кар суларын, су сибү-юу һәм дренаж суларын агызу өчен билгелэнгән;

кече архитектура формалары (алга таба – КАФ) - монументаль - декоратив бизәү элементлары, мобиль һәм вертикаль яшеллэндерү жайланмалары (беседкалар, аркалар, бакча-парк скульптурасы, вазоннар, чәчәк савытлары, шпалерлар), су жайланмалары (фонтаннар, бюетлар, декоратив сулыклар), муниципаль жиһазлар (территориядә урнаштырылган ял итү эскәмияләре) ижтимагый киңлекләр, рекреацияләр һәм ишегаллары; мәйданчыкларда, сезонлы кафеларда өстәл уеннары өчен эскәмияләр, өстәлләр; бакча һәм урам жиһазлары), коммуналь-көнкүреш һәм техник жиһазлар (көнкүреш чүп-чарын жыю өчен контейнерлар, урналар, почта тартмалары, инженерлык жиһазлары элементлары), күзәтү люклары һ. б.; чүп өеме-контейнер мәйданчыгында яисә теләсә кайсы территориядә каты көнкүреш калдыклары һәм эре габаритлы чүп-чарның 1 куб. м дан артмаган күләмдә ташлануы;

тышкы яктырту-тәүлекнең караңгы вакытында юлларны, урамнарны, мәйданнарны, паркларны, скверларны, ишегалларын һәм жәяүлеләр юлларын яктырту өчен билгелэнгән элементлар жыелмасы;

рөхсәтсез чүплек-юридик яисә физик затлар эшчәнлеге барышында барлыкка килгән каты көнкүреш, эре габаритлы, төзелеш калдыкларын, башка чүп-чарны үз белдеге белән (рөхсәтсез) ташлау (урнаштыру) яисә жыю;

стационар булмаган сәүдә объекты-инженер-техник тәэмин итү челтәрләренә тоташу (технологик тоташтыру) булу-булмавына бәйсез рәвештә жир кишәрлегенә нык бәйле булмаган вакытлы корылма яисә вакытлы конструкциядән гыйбарәт сәүдә объекты, шул исәптән күчмә корылма;

тышкы яктырту объектлары (чаралары) (яктырту жиһазлары) – тышкы яктырту приборлары (яктырткычлар, прожекторлар), алар урамнарда, скверларда, паркларда, мондый яктырту өчен махсус билгелэнгән терәкләргә, биналарның һәм корылмаларның стеналарына, япмаларына, биналарның, корылмаларның һәм корылмаларның металл, тимер-бетон һәм башка конструкцияләренә һәм жәмәгать файдалануының башка урыннарында;

төзеклэндерү объектлары - жир кишәрлекләренә ясалма өслеге (асфальт-бетон, бетон өслеге һ. б.), ижтимагый-эшлекле, торақ һәм рекреация зоналарындагы жир кишәрлекләренә биналар һәм корылмалар биләмәгән башка өлешләре, шул исәптән мәйданнар, урамнар, үтү юллары, юллар, велосипед юллары, ишегалды эчендәге киңлекләр, балалар, спорт һәм спорт-уен мәйданчыклары, хужалык мәйданчыклары; жирле әһәмияттәге автомобиль юллары; махсус сакланылучы табигать объектлары һәм тарихи-мәдәни әһәмияткә ия жирләр территорияләрен, шулай ук зиратларны күз алдында тоту;

яшел утыртмалар (агачлар, куаклар, газоннар һ. б.); тышкы яктырту һәм архитектура-сәнгатьчә яктырту жайланмалары; коймалар, чардуганнар, капкалар; балалар, спорт һәм спорт-уен мәйданчыкларын жиһазлау объектлары; бәйрәм предметларын төзекләндерү элементлары буларак карала торган ландшафт һәм башка бизәлеш; территорияне санитар карап тоту өчен билгеләнгән урыннар, жайланмалар һәм корылмалар, шул исәптән чүп-чарны, житештерү һәм куллану калдыкларын жыю һәм чыгару өчен жайланмалар һәм корылмалар; житештерү зоналары һәм аерым житештерү объектлары территорияләрен, инженерлык инфраструктурасы зоналарын, махсус билгеләнештәге зоналарны төзекләндерү объектлары сыйфатында карала торган, шулай ук тиешле санитар-яклау зоналары; аерым торак биналар, житештерү һәм инженерлык корылмалары; хокук субъектларының гамәлләре законнарда билгеләнгән төзекләндерү кагыйдәләре һәм нормалары белән жайга салына торган башка объектлар;

юл сервисы объектлары-юл хәрәкәтендә катнашучыларга хезмәт күрсәтү өчен билгеләнгән биналар, төзелешләр, корылмалар, башка объектлар (автозаправка станцияләре, автостанцияләр, автовокзаллар, кунакханәләр, кемпинглар, мотельләр, жәмәгать туклануы пунктлары, техник хезмәт күрсәтү станцияләре, шуңа охшаш объектлар, шулай ук аларның эшләве өчен кирәкле ял итү һәм транспорт чараларын кую урыннары).

инженерлык коммуникацияләрен салуга, үзгәртеп коруга һәм ремонтлауга бәйле биналарны, төзелмәләрне, корылмаларны төзү, ремонтлау һәм реконструкцияләү эшләрен, яшелләндерү чараларын, жир эшләрен алып баруга, стационар булмаган объектларны, төзекләндерүнең ясалма объектларын урнаштыруга, юллар төзүгә һәм ремонтлауга мәжбүри таләпләр - билгеләнгән тәртиптә рәсмиләштерелгән рөхсәт һәм проект документациясе, махсуслаштырылган оешмалар белән шартнамәләр булу һәм дөүләт һәм муниципаль стандартлар нигезендә «Ялкын авыл жирлегә» муниципаль берәмлегә территориясенә иминлеген тәэмин итү, санитария нормаларын үтәү һәм эстетик торышын саклап калу буенча чаралар комплексын үтәү;

яшелләндерү - үсемлекләр компонентларын актив кулланып, шәһәр тирәлеген формалаштыруны тәэмин итә торган территорияне төзекләндерү һәм ландшафт оешмасы элементы, шулай ук инженерлык әзерлегенә төрле төрләре буенча эшләр башкаруга (вертикаль планлаштыру, тернәкләндерү, кронирование һ.б.) һәм яшелләндерелгән территорияләргә агачларны, шул исәптән эре үлчәмләргә, куакларны утырту, үләнчел газоннарны, чәчәкләкләр, альпинарийлар һәм рокарийлар төзү, махсуслаштырылган бакчалар төзү һ.б.лар төзү белән бәйле комплекслы процесс;

яшелләндерелгән территория-табигый үсемлекләр, ясалма төзелгән бакча-парк комплекслары, бульварлар, скверлар, газоннар, чәчәкләр бакчалары булган кишәрлекләр, жәмәгать, эшлекле, коммуналь, житештерү билгеләнешендәге аз төзелгән торак территориясе, аның чикләрендә жир өслегенә кимендә 70 проценты үсемлекләр капламы белән биләнгән;

гомуми файдаланудагы яшелләндерелгән территорияләр - төрле ял итү рәвешләре өчен билгеләнгән яшелләндерелгән территория (урман парклары, парклар, бакчалар, скверлар, бульварлар, шәһәр урманнары);

чиклэнгэн файдаланудагы яшеллэндерелгэн территорияләр-дэвалау, балалар уку һәм фәнни учреждениеләренә, сәнәгать предприятиеләренә, спорт комплексларының, торак кварталларның яшеллэндерелгән территориясә;

махсус билгеләнештәге яшеллэндерелгән территорияләр-санитария зоналары, су саклау зоналары, зиратларны яшеллэндерү, үсентеләр питомниклары;

карантин объектларына һәм чүп үләннәренә кертелмәгән һәм аларга карата, федераль эһәмияттәге урманнардан һәм махсус сакланылучы табигать территорияләренән тыш, Татарстан Республикасы территориясендә аларны ачыклау, аларның таралуын булдырмау һәм юкка чыгару чаралары күрелгә тиешле инвазив (чит) үсемлекләренә куркыныч төрләре:

1. Борщевик Сосновского (*Heracleum sosnowskyi* Manden.)
2. Девичий виноград прикрепленный (*Parthenocissus inserta* (A.Kern.) Fritsch)
3. Ирга колосистая (*Amelanchier spicata* (Lam.) C.Koch)
4. Клен ясенелистный (*Acer negundo* L.)
5. Люпин многолистный (*Lupinus polyphyllus* Lindl.)
6. Недотрога мелкоцветковая (*Impatiens parviflora* DC.)
7. Череда облиственная (*Bidens frondosa* L.)
8. Элодея канадская (*Elodea canadensis* Michx.)
9. Эхиноцистис лопастный (*Echinocystis lobata* (Michx.) Torr. et A.Gray)
10. Ясень пенсильванский (*Fraxinus pennsylvanica* Marshall).

ордер - Жир һәм төзелеш эшләрен башкаруга хокук бирә торган документ;

махсус сакланылучы табигать территорияләре-махсус табигатьне саклау, фәнни, мәдәни, эстетик, рекреацион һәм савыктыру эһәмиятенә ия, жирле үзидарә органнары карарлары белән тулысынча яисә өлешчә хужалык файдалануыннан алынган һәм алар өчен махсус саклау режимы билгеләнгән табигать комплекслары һәм объектлары урнашкан жир, су өслеге һәм алар өстендәге һава киңлегә кишәрлекләре;

жәмәгать транспортын көтү тукталышы-жәмәгать транспортын туктату, пассажирларны утырту һәм төшерү зонасы һәм жәмәгать транспортында пассажирларны көтү зонасы булган махсус жиһазландырылган майданчык;

пандус-халыкның аз хәрәкәтләнүче төркемнәре өчен төрле объектлардан файдалану мөмкинлеген тәмин итү өчен сөзәк авыш майданчык;

парковка (парковка урыны) - махсус билгеләнгән һәм кирәк булганда төзеклэндерелгән һәм жиһазландырылган урын, ул шул исәптән автомобиль юлының бер өлеше булып тора һәм (яисә) машина йөрү өлешенә һәм (яисә) тротуарга, юл читенә, эстакадага яисә күпергә терәлеп тора йә эстакадага яисә күпер асты киңлекләренә, майданнарның һәм урам-юл чөлтәренә башка объектларының бер өлеше булып тора һәм оештырылган автомобиль юлы милекчесе яисә башка хужасы, жир кишәрлегә милекчесе карары буенча транспорт чараларын түләүле нигездә яисә түләү алынмыйча кую;

бина фасадларының колористик чишелеше паспорты (фасадларның төсле чишелеше) - бердәм архитектура һәм төсле чишелешне билгели торган һәм аерым торган бина фасадының тышкы бизәлешенә таләпләр билгели торган килештерелгән һәм билгеләнгән тәртиптә расланган документ;

жәяүлеләр зоналары-муниципаль берәмлек территориясенен халык йөрү һәм мәдәни-көнкүреш максатларында, транзит хәрәкәт итү максатларында хәрәкәт итә торган һәм билгеле бер характеристикаларга ия булган кишәрлекләре: тиз йөрешле урамнан тыш һәм жир өсте жәмәгать транспорты тукталышлары булу, хезмәт күрсәтү объектларының, тарихи һәм мәдәни ядкаръләрнең, рекреацияләрнең күп булуы һ.б., жәяүлеләр агымының суммар тыгызлыгы югары булу. Жәяүлеләр зоналары эспланадаларда, жәяүлеләр урамнарында, торак пункт мәйданнарының жәяүлеләр өлешләрәндә формалашырга мөмкин;

жәяүлеләр коммуникацияләре-шәһәр территориясендә жәяүлеләр йөрүен һәм хәрәкәтен тәмин итә торган тротуарлар, аллеялар, юллар, сукмаklar. Жәяүлеләр коммуникацияләре муниципаль берәмлек территориясендә жәяүлеләр элементсен һәм хәрәкәтен тәмин итә. Торак пункт территориясендә жәяүлеләр коммуникацияләрен урнаштырганда түбәндәгеләрне тәмин итәргә кирәк: транспорт коммуникацияләре белән кисешүләрнең минималь санын, жәяүлеләр коммуникацияләре системасының өзлексезлеген, инвалидларны һәм халыкның аз хәрәкәтләнүче төркемнәрен дә кертәп, кешеләрнең имин, тоткарлыксыз һәм уңайлы хәрәкәт итү мөмкинлеген;

автостоянка мәйданчыгы-башлыча жиңел автомобильләренә һәм башка мототранспорт чараларын (мотоцикларны, мотороллерларны, мотоколяскаларны, мопедларны, скутерларны) саклау (туктатып тору)өчен билгеләнгән махсус ачык мәйданчык;

хайваннарны йөртү һәм өйрәтү мәйданчыгы-территориянең йорт хайваннарын йөртү һәм өйрәтү өчен билгеләнгән аерымланган участогы;

яшел утыртмаларны зарарлау-яшел утыртмаларның жир өсте өлешенә һәм тамыр системасына механик, химик һәм башка төрле зарарлану, бу үсүне туктатуга китерми, шул исәптән яшел утыртмаларны йә туфракны зарарлы яки пычраткыч матдәләр белән пычратуға китерә;

су басу - атмосфера явым-төшемнәре, кар эрү, юлларны, тротуарларны сыйфатсыз асфальт-бетон жәю, инженер системаларынан һәм коммуникацияләреннән су агызу яисә агып чыгу нәтижәсендә елгаларда, сусаклагычларда су күтәрелү, юл участогын, транспорт тоннельләрен, территорияләрнең бер өлешен су басу, төзексезлек йә жәяүлеләр, автотранспорт, пассажир транспорты хәрәкәтенә комачаулый торган су кабул итү жайланмаларына һәм су агызу корылмаларына хезмәт күрсәтү кагыйдәләрен бозу. 2 кв. м дан артык мәйданлы, 3 см дан артык тирәнлеккә су жыелган территория су астында калган дип санала;

йорт яны территориясе-хосусый йорт биләмәсенә яисә күпфатирлы йортка турыдан-туры тоташкан, технологик һәм функциональ яктан алар белән бәйле территория;

яншәдәге территория-мондый жир кишәрлеге төзелгән һәм чикләре Россия Федерациясе субъекты законында билгеләнгән тәртип нигезендә муниципаль берәмлек территориясен төзекләндерү кагыйдәләре белән билгеләнгән очракта бинага, төзелешкә, корылмага, жир кишәрлегенә яншә урнашкан гомуми файдаланудагы территория;

продуктив хайваннар һәм кошлар - сөт, йон, йомырка һәм башка продуктлар алу өчен күп тапкырлар яки даими кулланыла торган хайваннар һәм

кошлар;

төзеклэндерү проекты-текст һәм график формадагы материаллар булган һәм территорияне һәм башка төзеклэндерү объектларын төзеклэндерү буенча проект карарларын (шул исәптән төсле) билгели торган документация;

тышкы мәгълүмат чарасын урнаштыру проекты (паспорт) - муниципаль хокукий акт белән расланган, төзеклэндерү элементының, атап әйткәндә, тышкы мәгълүмат чарасының тышкы кыяфәтен һәм урнаштыруның төгәл урынын билгели торган һәм аны идентификацияләү өчен кирәкле башка белешмәләргә үз эченә алган билгеләнгән рәвештәге документ;

территорияне санитар чистарту - билгеле бер территориядән каты көнкүреш һәм эре габаритлы калдыкларны жыю, чыгару һәм утильләштерү (зарарсызландыру) ;

авыл хужалыгы хайваннары-терлекчелек һәм башка авыл хужалыгы продукциясе житештерү өчен кулланыла торган хайваннар, терлек, кыйммәтле мехлы жәнлекләр, куяннар, бал кортлары һ. б.;

төзеклэндерү объектын карап тоту-төзеклэндерү объектларының, аларның аерым элементларының чисталыгын тәмин итү, тиешле техник, физик, санитар һәм эстетик халәтәндә тоту;

территорияләргә карап тоту-жир кишәрлегендә урнашкан биналарның, корылмаларның, кече архитектура формаларының, коймаларның, төзелеш майданчыкларының, яшел утыртмаларның, жир асты инженерлык коммуникацияләренә һәм аларның конструктив элементларының фасадларын, транспорт инфраструктурасы объектларын вакытында ремонтлауга һәм карап тотуга бәйле чаралар комплексы;

юлларны, квартал эчендәге машина юлларын һәм башка юл инфраструктурасын карап тоту-аларны тиешле тәртиптә һәм чисталыкта тоту, автомобильләргә һәм жәяүлеләргә юллар, тротуарлар, юл кырыйлары, квартал эчендәге машина юллары һәм юл хужалыгының башка элементлары буйлап ел дәвамында тоткарлыксыз хәрәкәттен тәмин итү чаралары комплексы;

күзәтү һәм яңгыр кабул итү коеларын (яңгыр канализациясен), жир асты коммуникацияләргә коеларын (корылмаларын) карап тоту-гамәлдәге дүләр һәм муниципаль стандартлар таләпләргә нигезендә тиешле хезмәтләр өчен эшкә сәләтлелекне, куркынычсызлыкны, төрле билгеләнештәге жир асты коеларының һәм камераларының эстетик күренешен, яңгыр канализациясен һәм жир асты инфраструктурасының башка элементларын тәмин итү чаралары комплексы;

махсулаштырылган автостоянка-ташландык хәлдә калдырылган, хужасыз транспорт чараларын саклау өчен билгеләнгән махсус жиһазландырылган һәм саклана торган майданчык;

махсулаштырылган оешмалар-төзелгән муниципаль контрактлар нигезендә «Ялкын авыл жирлегә» муниципаль берәмлеге территориясен төзеклэндерү өлкәсендә эшчәнлекнең махсус төрләрен гамәлгә ашыручы, шул исәптән транспорт чараларын махсулаштырылган автостоянкага күчүгә гамәлгә ашыручы төрле оештыру-хокукий рәвештәге юридик затлар;

транспорт чараларын урнаштыру өчен махсус бүлеп бирелгән урыннар - закон нигезендә оештырылган автомобиль кую урыннары, гаражлар, ремонт остаханәләргә һәм техниканы саклау (хезмәт күрсәтү) өчен билгеләнгән башка

биналар, корылмалар; «Юл хәрәкәте кагыйдәләре турында» Россия Федерациясе Министрлар Советы - Хөкүмәтенен 23.10.1993 ел, № 1090 карары белән расланган Россия Федерациясе Юл хәрәкәте кагыйдәләре нигезендә билгеләнгән парковкалар (парковка урыннары);

спорт майданчыгы-физик культура һәм спорт белән шөгыльләнү өчен билгеләнгән объектлар (баскетбол щитлары, борыслар, гимнастика стеналары, турниклар һәм (яисә) башка шундый объектлар)урнашкан жир кишәрлеге, территориясе;

тышкы мәгълүмат чарасы-тотрыклы территориаль урнаштыруның техник жайланмасы, аны кулланып, реклама булмаган тышкы мәгълүмат таратыла»;

стационар реклама конструкциясе - тотрыклы территориаль урнашу өчен техник жайланма, аннан файдаланып тышкы реклама таратыла;

реклама-теләсә нинди ысул белән, теләсә нинди формада һәм теләсә нинди чаралар кулланып таратылган, билгесез затлар даирәсенә адресланган һәм рекламалау объектына игътибар җәлеп итүгә, аңа карата кызыксыну булдыруга яисә аны базарда алга җибәрүгә юнәлдерелгән мәгълүмат;

тышкы мәгълүматны урнаштыру чарасы - кулланучылар игътибарына "Кулланучылар хокукларын яклау турында" Федераль законның 9 нчы маддәсе (оешманың фирма исеме, аның урнашкан урыны (адресы) һәм эш режимы турында) үз көченә мәҗбүри булган мәгълүматны җиткерү өчен биналарны мәгълүмати рәсмиләштерү максатларында товарны сату, хезмәтләр күрсәтү урынында билгеләнә торган территорияне төзекләндерү элементы, шулай ук законны үз көченә урнаштыру яисә эшлекле әйләнеш гадәте аркасында мәҗбүри булган һәм рекламага бәйле максатларны күздә тотмый торган мәгълүмат;

төзелеш майданчыгы-яңаларын (шул исәптән төгәлләнмәгән төзелеш объектларын) төзү, шулай ук гамәлдәге күчмәсез мөлкәт объектларын реконструкцияләү, техник яктан яңадан коралландыру һәм (яисә) ремонтлау, демонтажлау урыны, шулай ук корылмаларны төзү һәм (яисә) монтаждау, ремонтлау, реконструкцияләү һәм (яисә) техник яктан яңадан коралландыру урыны;

тактиль өслек-өске катламның фактурасы сизелерлек үзгәрә торган өслек;

каты коммуналь калдыклар-физик затлар тарафыннан куллану процессында торак урыннарда барлыкка килә торган калдыклар, шулай ук шәхси һәм көнкүреш ихтыяжларын канәгатьләндерү максатларында физик затлар тарафыннан торак урыннарда алардан файдалану процессында үз Куллану үзлекләрен югалткан товарлар. Каты коммуналь калдыкларга шулай ук юридик затлар, индивидуаль эшкуарлар эшчәнлеге барышында барлыкка килә торган һәм физик затлар тарафыннан куллану процессында торак урыннарда барлыкка килә торган калдыкларның составы буенча охшаш калдыклар керә;

гомуми файдаланудагы территорияләр-чикләnmәгән затлар даирәсе тоткарлыксыз файдалана торган территорияләр (шул исәптән гомуми файдаланудагы су объектларының майданнары, урамнары, юллары, яр буйлары, яр бие полосулары, скверлар, бульварлар);

транспорт чарасы - юллар буйлап кешеләрне, йөкләрне яисә анда урнаштырылган җиһазларны (шул исәптән прицепларны, ярымприцепларны һәм транспорт чарасы составында хәрәкәт итү өчен кирәкле башка

жайланмаларны)йөртү өчен билгелэнгән жайланма;

территорияләрне жыештыру-житештерү һәм куллану калдыкларын, башка чүп-чарны, карны жыюга, махсус билгелэнгән урыннарга чыгаруга, шулай ук халыкның экологик һәм санитар-эпидемиологик иминлеген тәмин итүгә һәм әйләнә-тирә мохитне саклауга юнәлдерелгән башка чараларга бәйле эшчәнлек төре;

күрсәткечләр: - бина фасадында урнаштырыла торган урамнар, йортлар, подъездлар һәм фатирлар номерлары, янгын гидранты, грунт геодезия билгеләре, магистраль камералары һәм суүткәргеч челтәре коелары, шәһәр канализациясе, жир асты газүткәргече корылмалары, полигонометрия билгесе, объектның инвалидлар өчен файдалана алырлык булуы күрсәткечләре;

- туризм өлкәсендәге объектларның, мәгариф объектларының, дәүләт һәм муниципаль учреждениеләрнең урыны, урнашуы турында гомумиләштерелгән мәгълүмат булган аерым стелалар рәвешендә урнаштырыла торган күрсәткечләр;

вәкаләтле органнар - «Ялкын авыл жирлеге» муниципаль берәмлеге жирле үзидарәсенә үз компетенциясе чикләрендә шәһәр территориясен төзекләндерүне оештыруны, координацияләүне һәм тикшереп торуну гамәлгә ашыручы функциональ һәм территориаль органнары;

урна-күләме 0,2 куб метрдан 0,5 куб метрга кадәр булган махсус савыт (чиләкләр, тартмалар һәм башка шундый савытлардан тыш), чүп жыю өчен хезмәт итә;

фасад-бинаның тышкы ягы (төп, ян, ишегалды). Бинаның төп фасады иң зур күрү зонасына ия, кагыйдә буларак, үзәк һәм/яки башка әһәмияттәге урамнарны кабул итүгә юнәлдерелгән;

фриз-фасадны яисә горизонталь полоса рәвешендәге козырекны уратып алучы декоратив элемент;

фронтон-бинаның түбә дәрәжәсеннән югарырак чыгып торган фасадының соңгы каттагы тәрәзәләрнең яки чыгып торган элементларның өске тамгасыннан фасадның өске тамгасына кадәр үлчәнә торган соңгы өлеше;

хужалык мәйданчыклары-йорт яны территориясендә кер киптерү, келәмнәрне һәм йорт әйберләрен, чүп жыю урыннарын чистарту өчен махсус жиһазландырылган хужалык билгеләнешендәге мәйданчыклар;

төзекләндерү элементлары-декоратив, техник, планлаштыру, конструктив жайланмалар, яшелләндерү элементлары, төрле жиһазлар һәм бизәкләр, шул исәптән биналар, корылмалар, корылмалар фасадлары, кече архитектура формалары, стационар булмаган капитал булмаган корылмалар һәм корылмалар, территорияне төзекләндерүнең состав өлешләре буларак кулланыла торган мәгълүмат щитлары һәм күрсәткечләр;

төзекләндерү объектларының элементлары-төзекләндерү объектларының тышкы кыяфәтен билгели торган, төзекләндерү объектларын визуаль кабул итүне, шулай ук төзекләндерү объектларыннан аларның функциональ билгеләнеше нигезендә файдалануны (эксплуатацияләүне) тәмин итә торган конструктив һәм функциональ өлешләре;

яшелләндерү элементлары-скверлар, парклар, сәнәгать һәм торак төзелешендә, ижтимагый-административ үзәкләрдә, шулай ук урамнарда һәм магистральләрдә төрле биналар каршындагы яшелләндерелгән участоклар,

шулай ук яшеллэндерү өчен билгелэнгән территорияләр;

өслекләрне берләштерү элементлары-борт ташларының төрле төрлөрө, пандуслар, баскычлар, баскычлар.

Бүлек 3. Территорияләрне төзеклэндерүгә, карап тотуны һәм жыештыруны оештыруга карата гомуми таләпләр

Статья 8

1. «Ялкын авыл жирлеге» муниципаль берәмлегенә бөтен территориясе һәм анда урнашкан барлык биналар (торак йортларны да кертеп) һәм корылмалар (алга таба - биналар, корылмалар) төзеклэндерелергә, карап тотылырга һәм жыештырылырга тиеш.

2. Гомуми файдаланудагы территорияләрне, шул исәптән майданнар, урамнар, юллар, жирле эһәмияттәге автомобиль юллары, яр буйлары, скверлар, пляжлар, башка объектлар биләгән жир кишәрлекләрен карап тотуны һәм жыештыруны вәкаләтле органнар үз вәкаләтләре чикләрендә гамәлгә ашыралар.

3. Физик һәм юридик затлар, барлык оештыру-хокукый рәвешләренә карамастан, милек хокукындагы, башка әйбер хокукындагы йә мәжбүри хокуктагы жир кишәрлеге территориясен (алга таба - жир кишәрлекләренә хокук ияләре), шулай ук биналарны, корылмаларны гамәлдәге законнарда һәм әлеге Кагыйдәләрдә каралган күләмдә мөстәкыйль рәвештә яисә махсулаштырылган оешмаларны үз ачкаларыннан. Башка территорияләрне жыештыруны һәм карап тотуны оештыру жирле үзидарә органы тарафыннан гамәлгә ашырыла.

3.1. Автомобиль юлларының юл буенда яисә алар янында урнашкан сервис объектлары (кибетләр, кафелар, кунакханәләр, АЗСлар, СТО, ял майданчыклары) өчен бүленгән территорияләрне карап тоту һәм жыештыру мондый объектларның хужасы (милекчесе) тарафыннан башкарыла.

4. Оешмалар, предприятиеләр, учреждениеләр, арендаторлар арасында территорияләрне жыештыру чикләрен билгеләү пропорциональ рәвештә тигез өлешләрдә башкарыла.

- әгәр бина, корылма милек хокукында яисә башка әйбер йә мәжбүри хокукта берничә затныкы булса, жыештырылырга тиешле территория күчәмсез мөлкәт объектына милек хокукындагы яисә башка хокукның өлешенә пропорциональ рәвештә билгеләнә;

- жир кишәрлеге территориясендә төрле затларга караган берничә бина, корылма булса, территорияне карап тоту һәм жыештыру чикләре якларның килешүе белән билгеләнергә мөмкин. Килешү булмаганда, жыештырылырга тиешле территория биналарның, корылмаларның барлык милекчеләре яисә башка хужалары (файдаланучылары) арасында тигез өлешләрдә билгеләнә;

- физик яисә юридик зат карамагындагы жир кишәрлеге билгелэнгән тәртиптә рәсмиләштерелмәгән очракта, биләгән жир кишәрлегенә фактта барлыкка килгән чиге буенча территория жыештырылырга тиеш;

- әгәр бина, корылма милек хокукында яисә башка әйбер хокукында яисә мәжбүри хокукта берничә затныкы булса, фасадның эчтәлегә якларның килешүе белән билгеләнергә мөмкин ;

- килешү булмаганда, фасадны карап тоту милек хокукындагы яисә күчемсез милек объектына башка хокуктагы өлешкә пропорциональ рәвештә гамәлгә ашырыла.

5. Гражданнар (индивидуаль торак йортларның милекчеләре яисә яллаучылары), муниципаль берәмлек территориясендә үз эшчәнлеген гамәлгә ашыручы юридик затлар һәм индивидуаль эшкуарлар каты коммуналь калдыкларны, сыек көнкүреш калдыкларын, биологик калдыкларны, медицина калдыкларын, эре габаритлы һәм төзелеш чүпләрен чыгаруны калдыкларны жыю, транспортлау, файдалану, зарарсызландыру, урнаштыру эшчәнлегенә лицензиясе булган махсулаштырылган оешмалар белән төзелгән шартнамәләр нигезендә оештыралар.

6. Милекчеләр, жирдән файдаланучылар, жир кишәрлекләрен һәм территорияләрне арендаучылар булган физик затлар, шәхси эшмәкәрләр һәм юридик затлар әлеге жир кишәрлекләрендә һәм территорияләрдә үсемлекчелек калдыкларын һәм башка калдыкларны яндыруга, шулай ук 3 метрдан артык биеклектәге кар урнаштыруга һәм туплауга, бораулауга юл куймаска тиеш.

7. Физик затлар, индивидуаль эшкуарлар һәм юридик затлар: жир милекчеләре, жирдән файдаланучылар, жир кишәрлекләрен арендага алуучылар, жир кишәрлекләренен һәм территорияләренен хәвефле төрләре үсүгә юл куймаска тиеш, алар карантин объектларына һәм чүп үләннәренә кертелмәгән һәм аларга карата Татарстан Республикасы территориясендә аларны ачыклау, таратуны булдырмау һәм аларны юкка чыгару чаралары күрелергә тиеш, моңа федераль әһәмияттәге урманнардан һәм аеруча саклана торган табигать территорияләреннән тыш, жир кишәрлекләрендә барлыкка килгән куркыныч яшь агачлар (шул исәптән коймалар һәм фасадлар буйла буйларында) һәм алар янәшәсендәге территорияләрдә, муниципаль берәмлек территориясендә таралу максатларында, алар урнашкан башка жирләрдә урнашкан территорияләргә караган биналар һәм корылмалар буйлап) үсүгә юл куймаска тиеш.

8. Контейнерларны һәм бункерларны тутыру һәм артык төяү, шулай ук аларга икенчел чимал булган калдыкларны, ягулык-майлау материалларын, майланган иске-москыны, авторезинаны, газ разрядлы һәм люминесцент лампаларны ташлау тыела. Күрсәтелгән калдыклар бу максатлар өчен махсус бүлеп бирелгән савытларда һәм биналарда сакланьрга һәм калдыкларны жыю, файдалану, транспортлау, зарарсызландыру, урнаштыру эшчәнлегенә лицензияләре булган махсулаштырылган предприятиеләргә чыгарылырга тиеш.

9. Күпфатирлы йортларның йорт яны территорияләрен тоту һәм жыештыру күпфатирлы йортлар белән идарә итүнең бер ысулы: торак милекчеләре ширкәте яисә торак кооперативы яисә башка махсулаштырылган кулланучылар кооперативы, идарәче оешма, күпфатирлы йортта гомуми мөлкәтне карап тоту һәм ремонтлау эшләрен башкаручы затлар тарафыннан - әлеге йортта күпфатирлы йорт милекчеләре белән турыдан-туры идарә иткәндә (алга таба - идарәче оешмалар) гамәлгә ашырыла.

10. Индивидуаль торак йортларның территорияләрен карап тоту һәм жыештыру мондый йортларның милекчеләре (яллаучылары) тарафыннан башкарыла.

11. Яшелләндерү һәм төзекләндерү элементларын карап тоту һәм карау:

1) бирелгән жир кишәрлеге чикләрендә-жир кишәрлегенә милекчеләре яисә башка хокук ияләре;

2) гомуми файдаланудагы яшелләндерелгән территорияләр чикләрендә-тәмин итүчене (подрядчыны, башкаручыны) билгеләү нәтижәләре буенча әлеге эшләренә башкаруга муниципаль контракт төзегән вәкаләтле орган йә оешма;

3) чикләнгән файдаланудагы (предприятиеләр, оешмалар, учреждениеләр) һәм махсус билгеләнештәге (санитария зоналары, су саклау зоналары, зиратлар, питомниклар) яшелләндерелгән территорияләр чикләрендә-әлеге объектларның хужалары;

4) йорт яны территорияләре чикләрендә-күпфатирлы йортлардагы торак урыннар милекчеләре яисә идарәче оешмалар;

5) жир өсте коммуникацияләренә, шул исәптән электр челтәрләренә, яктырту челтәрләренә, радиолинияләренә саклау зоналарында - күрсәтелгән коммуникацияләр хужалары;

6) жир асты коммуникацияләренә саклау зоналарында (әгәр урнаштыру рөхсәт ителгән булса) - күрсәтелгән коммуникацияләренә хужалары.

12. Урамнардан һәм юллардан жир асты суларын һәм жир өсте суларын агузу өчен билгеләнгән кюветларны, торбаларны, дренаж корылмаларын жыештыру һәм чистарту, яңгыр канализациясе коллекторларын һәм яңгыр кабул итү коеларын чистарту аларны эксплуатацияләүче оешмалар тарафыннан башкарыла.

13. Жәмәгать бәдрәфләрен урнаштыру һәм карап тоту тәртибе гамәлдәге законнар, санитария кагыйдәләре һәм нормалары нигезендә билгеләнә.

14. Бәдрәфләренә санитар һәм техник торышы өчен җаваплылыкны аларның милекчеләре, хужалары, арендаторлары яки алар хезмәт күрсәтә торган махсуслаштырылган оешмалар тота.

15. Төзекләндерү эшләрен башкару ешлыгы, объектларның тиешле санитар һәм техник торышын тәмин итүне исәпкә алып, заказ бирүче тарафыннан билгеләнә.

16. Физик һәм юридик затлар тарафыннан жирлек территориясен карап тоту һәм жыештыру чикләре бирелгән жир кишәрлеге чикләре нигезендә билгеләнә (әгәр жир кишәрлеге билгеләнгән тәртиптә рәсмиләштерелмәгән булса, биләгән жир кишәрлегенә фактта барлыкка килгән чиге буенча).

17. Вәкаләтле орган билгеләнгән вәкаләтләр чикләрендә жирлек территориясен, шул исәптән гомуми файдаланудагы территорияләренә карап тоту һәм жыештыру эшләренә үтәләшен тикшереп тора.

Бүлек 9. Жир кишәрлекләрен, юлларны, индивидуаль торак йортларны карап тоту һәм аларга якин территорияне төзекләндерү

Статья 37

1. Жир кишәрлекләре территорияләрен карап тоту үз эченә ала:

1) чүп-чардан, яфраклардан, кардан һәм боздан (бозланудан) жыю;

2) юлларның, күперләренә, урамнарның, тротуарларның, машина юлларының, жәяүлеләр территорияләренә машина үтә торган өлешен бозлавыкка каршы материаллар белән эшкәртү;

3) кар көрәү һәм себерү;

4) кар-бозны саклау һәм утильләштерү буенча махсушлаштырылган майданчыкларга кар һәм бозны (боз берәмлекләрен) чыгару;

5) контейнер майданчыкларын, барлык төр калдыклар өчен контейнерларны, чүп савытларын, эскәмияләрне, кече архитектура формаларын һәм башкаларны урнаштыру һәм аларны чисталыкта һәм техник яктан төзек хәлдә тоту;

6) чүп кабул итү камераларын, контейнерларны (бункерларны) һәм контейнер майданчыкларын жыештыру, юу һәм дезинфекцияләү;

7) яңгыр һәм кар суларын агызу;

8) каты көнкүреш, эре габаритлы һәм башка калдыкларны жыю һәм чыгару;

9) тузан барлыкка килүне һәм һаваны дымландыруны киметү өчен территориягә су сибү;

10) яшел утыртмаларның сакланышын тәмин итү, аларны карау; территориядә булу гражданнар гомеренә һәм сәламәтлегенә, физик һәм юридик затлар мөлкәтенә куркыныч тудыра торган коры-сарыны һәм яшел утыртмаларны үз вакытында кисү, Сосновский балтырганын гражданнар тормышы һәм сәламәтлеге өчен куркынычсыз булган ысуллар (химик, механик һәм башкалар) белән юкка чыгару, бетерү буенча чаралар үткәрү;

11) карантин объектларына һәм чүп үләннәренә кертелмәгән һәм аларга карата, федераль әһәмияттәге урманнардан һәм махсус сакланылучы табигать территорияләреннән тыш, аларны ачыклау, аларның таралуын булдырмау һәм Татарстан Республикасы территориясендә юкка чыгару чаралары күрелергә тиешле инвазив (чит) үсемлекләренң хәвефле төрләрен бетерү чаралары ул үсентеләргә һәм чәчәк ата башлаганчы, таралу урыннарын сиптерү юлы белән уздырылырга тиеш гербицидлар һәм (яисә) арборицидлар белән эшкәртү; чаптыру, коры үсемлекләрне жыю, тамыр системасын казу; туфрак эшкәртү, күпьяеллык үләннәр чәчү;

12) коммуналь билгеләнештәге объектларны, инженерлык коммуникацияләрен (корылмаларын), юлларны, күперләрне, жәяүлеләр кичүләрен төзегәннән, реконструкцияләгәннән һәм ремонтлаганнан соң төзекләндерүнең бозылган элементларын торгызу, реставрация, археология һәм башка жир эшләрен башкару;

13) күзәтү һәм яңгыр кабул итү коеларын (яңгыр канализациясен), жир асты коммуникацияләре коеларын (корылмаларын) гамәлдәге дәүләт стандартлары таләпләре нигезендә тоту;

14) төзелеш майданчыкларының, шул исәптән төгәлләнмәгән төзелеш объектларының киртәләрен карап тоту. Эшләр алып барылмый торган төгәлләнмәгән төзелеш объектлары тиешле эстетик күренешкә ия һәм кешеләр һәм транспорт иминлеген тәмин итә торган төзелеш чөлтәrlәре белән ябылырга тиеш;

15) жимерелгән (сүтелгән, жимерелә торган) биналарның, корылмаларның территориягә чит затлар үтеп керү һәм (яисә) калдыкларны рөхсәтсез урыннарда урнаштыру мөмкинлеген булдырмый торган жир кишәрлекләренә киртәләр кую һәм аларны карап тоту;

16) жир кишәрлеге хужасы индивидуаль торак йорт яисә хужалык корылмалары төзегән очракта, Ялкын авыл жирлеге башкарма комитетының язма рөхсәте булганда, төзелеш материалларын йорт биләмәсе янындагы

территориядә, шул исәптән урамда вакытлыча саклау рәхсәт ителергә мөмкин. Төзелеш материаллары кешеләрнең гомеренә һәм сәламәтлегенә, шулай ук ишелү, аву яки башка йогынты нәтижәсендә өченче затларның мөлкәтенә зыян китерүне булдырмый торган ысул белән урнаштырылырга тиеш.

Бүлек 21. Йорт хайваннарын һәм кошларын карап тоту

Статья 79

1. Жәмәгать урыннарында озатып йөрүче затлардан башка торучы күзәтүчесез хайваннар тотылырга тиеш.

2. Күзәтүчесез калган хайваннарны аулауны мондый хайваннарны тапкан махсуслаштырылган предприятие яисә башка зат жирле үзидарә органнары белән төзелгән килешү буенча башкарырга мөмкин.

3. Хужасыз калган хайваннарны аулау чараларын гамәлгә ашыру хайваннарга карата гуманлы мөнәсәбәт һәм ижтимагый эхлак нормаларын үтәү принципларына нигезләнә.

4. Рәхсәт ителми:

1) хайваннарны судның тиешле карарынан башка фатирлардан һәм хосусый йорт биләмәләре территориясеннән тартып алырга;

2) кибетләр, даруханәләр, коммуналь хезмәт күрсәтү предприятиеләре янындагы этләрне бәйдәнәткындырырга.;

3) ветеринария органнары тәкъдименнән башка балык тотуның тозакларын һәм башка чараларын файдаланырга.

4) торак массивлар, жәмәгать урыннары һәм социаль объектлар территориясендә хужалары булмаган терлекләрне өстәмә тукландыру. Искәрмә - тью жирле үзидарә органы тарафыннан хужасыз терлекләрне ашату өчен махсус оештырылган урыннарга кагылмый.

**Ялкын авыл жирлеге башлыгы,
Совет рәисе**

И.В.Гушина

Ялкын авыл жирлеге
Советының 16.03.2026 ел, № 14
карарына 2 нче кушымта

**«Татарстан Республикасы Алексеевск муниципаль районының «Ялкын авыл жирлеген» муниципаль берәмлеге территориясен төзекләндерү Кагыйдәләренә үзгәрешләр кертү турында» Совет карары проекты буенча гражданнар тәкъдимнәрен исәпкә алу
ТӘРТИБЕ**

1.«Татарстан Республикасы Алексеевск муниципаль районының «Ялкын авыл жирлеген» муниципаль берәмлеге территориясен төзекләндерү кагыйдәләренә үзгәрешләр кертү турында» Совет карары проектына тәкъдимнәр Ялкын авыл жирлеген советына түбәндәге адрес буенча кертелә: Татарстан Республикасы, Алексеевск муниципаль районы, Ялкын авылы, Зеленая урамы, 35 йорт, язма рәвештә төзәтмәләр таблицасы рәвешендә:

№	Пункт, пунктча	Карар проекты тексты	Төзәтмә тексты	Төзәтмәне исәпкә алып проект тексты	Төзәтмә авторы (Ф. И. А., адресы, эш, уку урыны)

Тәкъдимнәр эш көннәрендә 8.00 сәгатътән 17.00 сәгатъкә кадәр гавами тыңлаулар уздырылырга 7 көн кала кабул ителә.

2. Гавами тыңлауларда катнашу өчен гаризалар түбәндәге адрес буенча бирелә: Татарстан Республикасы, Алексеевск муниципаль районы, Ялкын авылы, Зеленая урамы, 35 йорт, язма рәвештә шәхсэн яисә почта аша.

Гаризалар эш көннәрендә 8.00 сәгатътән 17.00 сәгатъкә кадәр кабул ителә

3. Гражданнарның тәкъдимнәре эшче төркем тарафыннан теркәлә һәм карау өчен Татарстан Республикасы Алексеевск муниципаль районының «Ялкын авыл жирлеген» муниципаль берәмлеге Советына һәм башлыгына тапшырыла.

Ялкын авыл жирлеген башлыгы

И.В.Гушина

«Татарстан Республикасы Алексеевск муниципаль районының «Ялкын авыл жирлеге» муниципаль берәмлеге территориясен төзекләндерү Кагыйдәләренә үзгәрешләр кергү турында» Совет карары проекты буенча гавами тыңлаулар үткәрү ТӘРТИБЕ

1. «Татарстан Республикасы Алексеевск муниципаль районының «Ялкын авыл жирлеге» муниципаль берәмлеге территориясен төзекләндерү Кагыйдәләренә үзгәрешләр кергү турында» Совет карары проектына карау буенча гавами тыңлаулар Татарстан Республикасы Алексеевск муниципаль районының «Ялкын авыл жирлеге» муниципаль берәмлеге Уставының 22 статьясы нигезендә үткәрелә.

2. Гавами тыңлаулар Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары, прокуратура, белгечләр, сәси партияләр, башка ижтимагый берләшмәләр вәкилләрен, белгечләрен, кызыксынган затларны чакырып үткәрелергә мөмкин.

3. Гавами тыңлауларда Татарстан Республикасы Алексеевск муниципаль районының «Ялкын авыл жирлеге» муниципаль берәмлегенә теләсә кайсы кешесе катнашырга хокуклы.

4. Катнашучыларны теркәү гавами тыңлаулар башлангычта 1 сәгать кала башлана.

5. Татарстан Республикасы Алексеевск муниципаль районының «Ялкын авыл жирлеге» муниципаль берәмлеге территориясен төзекләндерү кагыйдәләренә үзгәрешләр кергү проектына кергән тәкъдимнәренә исәпкә алу, гомумиләштерү һәм карау буенча оештыру комитеты рәисе гавами тыңлауларда рәислек итә.

6. Гавами тыңлаулар рәислек итүченә кереш сүзгә белән ачыла, ул анда катнашучыларга тикшерелә торган мәсьәләләрнең асылы, тыңлауларны үткәрү тәртибе турында хәбәр итә.

7. Беркетмәне рәсмиләштерү, кергән тәкъдимнәренә, тәкъдимнәренә исәпкә алу өчен секретариатның житәкчесе һәм ике әгъзасы составында гавами тыңлаулар секретариаты сайлана.

8. Төп доклад белән Татарстан Республикасы Алексеевск муниципаль районының «Ялкын авыл жирлеге» муниципаль берәмлеге территориясен төзекләндерү кагыйдәләренә үзгәрешләр кергү турында карар проектына эшләү буенча оештыру комитеты житәкчесе чыгыш ясы

9. Төп докладтан соң сүз гавами тыңлауларда катнашу өчен чакырылган катнашучыларга бирелә.

10. Гавами тыңлауларда чыгыш ясау хокукына ия катнашучылар үз тәкъдимнәрен дәлилләү өчен гариза бирү вакытына карап чират тәртибендә чакырылалар.

11. Гавами тыңлауларда катнашучыларның чыгышлары расланган регламент нигезендә дәвам итәргә тиеш.

12. Гавами тыңлауларда катнашучылар чыгышлары тәмамланганнан соң рәислек итүче рөхсәте белән чыгыш ясаучыларга сораулар бирергә хокуклы.

13. Гавами тыңлауларда катнашучылар гавами тыңлаулар барышына тыкшынырга, аларны бүлдерергә һәм үткәргүгә комачауларга хокуклы түгел.

14. Гавами тыңлаулар үткәргәндә тәртип саклау гавами тыңлауларда катнашу өчен мәжбүри шарт булып тора.

15. Гавами тыңлаулар үткәргү тәртибе бозылган очракта, рәислек итүче аларны тыңлаулар уздырыла торган бинадан чыгаруны таләп итәргә хокуклы.

16. Чыгышлар тәмамлангач, рәислек итүче гавами тыңлаулар барышында әйтелгән искәrmә, тәкъдимнәренә төгәлләштерү өчен оештыру комитеты секретарена сүз бирә ала.

17. Гавами тыңлауларда катнашучыларның барлык кисәтүләре һәм тәкъдимнәре гавами тыңлаулар беркетмәсенә кертелә. Гавами тыңлаулар беркетмәсенә оештыру комитеты рәисе һәм секретаре имза сала һәм Ялкын авыл жирлегә Советы материалларында билгеләнгән тәртиптә саклана.

18. Гавами тыңлаулар нәтижәләре буенча бәяләмә гавами тыңлаулар секретариаты тарафыннан әзерләнә һәм халыкка житкерелергә тиеш.

19. Гавами тыңлауларны оештыру һәм матди-техник яктан тәмин итү Ялкын авыл жирлегә Советы тарафыннан гамәлгә ашырыла.

Ялкын авыл жирлегә башлыгы

И.В.Гущина